Elulõpu tahteavalduse näidised koos valikute selgitustega

Üldinfo enne elulõpu tahteavalduse täitmist

Elulõpu tahteavaldus on vabatahtlik dokument, kuhu saad tervishoiutöötajate ja oma lähedaste jaoks kirja panna, millist ravi ja hooldust sa soovid või ei soovi juhul, kui sinu terviseseisund tulevikus halveneb ja sa ei ole enam võimeline ise otsuseid tegema ega oma tahet väljendama. Kui elulõpu tahteavaldus on olemas, annab see tervishoiutöötajatele selged juhised raviotsuste tegemiseks. See aitab tagada, et sinu ravi ja hooldus oleksid sinu soovidega võimalikult kooskõlas.

Mitte ühegi variandi puhul ei tohi unustada, et tahteavalduses antud juhised kehtivad ainult siis, kui sa ei ole võimeline otsustama ega oma tahet väljendama. Kui sa oled otsustusvõimeline ja saad anda teadliku nõusoleku, lähtutakse alati sinu hetkeotsusest, mitte tahteavalduses kirjas olevast.

Tahteavaldus kehtib tähtajatult. Sul on õigus seda igal ajal muuta või tühistada, kui sinu olukord või soovid muutuvad.

Kui koostad tahteavaldust esimest korda, siis pead sa arstiga konsulteerima. Nõustamise käigus selgitab arst, mida erinevad valikud ja piirangud võivad terviseseisundi halvenemise korral tähendada, ning vastab sinu küsimustele. Nõustaja võib olla sinu perearst või mõni muu raviarst. Hiljem saad tahteavaldust muuta või seda iseseisvalt täiendada. Soovi korral võid enne muudatuste tegemist arstiga konsulteerida, kuid see ei ole kohustuslik.

Soovi korral saad määrata usaldusisiku, kes aitab selgitada sinu ravi- ja hooldussoove juhul, kui sa ise seda enam teha ei saa. Lisaks on võimalik kirja panna ka muid isiklikke soove, mis ei ole raviga otseselt seotud, kuid on sulle elu lõpu ajal olulised. Need on mõeldud eelkõige sinu lähedastele ja usaldusisikule ning ei ole tervishoiutöötajatele kohustuslikud.

Tahteavalduses ei saa anda raha, vara või pärandiga seotud korraldusi. Samuti ei ole võimalik soovida eutanaasiat ega abistatud enesetappu. Ka konkreetset ravi ei saa ette nõuda, kuna raviotsused tehakse alati vastavalt sinu tegelikule terviseseisundile ja meditsiinilisele hinnangule.

Enne tahteavalduse täitmist loe tahteavalduses esitatud valikute selgitused, näited ja valikud rahulikult üle ning mõtle olukorrad enda jaoks läbi. Vali endale üks sobiv kolmest võimalikust valikust. Palliatiivravi saad valida eraldi või lisaks tehtud valikule.

Esimene valik: elu säilitavast ravist keeldumine, kui ravi tulemus on mulle vastuvõetamatu

Selle punktiga annad sa tervishoiutöötajale teada, mida teha olukorras, kus sinu ellujäämiseks oleks vaja rakendada elu säilitavat ravi. **Kui on kindlalt teada, et elu säilitava raviga jääks sinu seisund sulle vastuvõetamatuks, siis ei luba sa elu säilitavat ravi rakendada.** Sinule

vastuvõetamatut seisundit saad kirjeldada allpool. **Kui aga pole võimalik kindlalt hinnata, millised on elu säilitava ravi tulemused, siis lubad sa kasutada kõiki arstide hinnangul näidustatud meditsiinilisi sekkumisi.**

Esimene näide

Kui oled liiklusõnnetuse tagajärjel teadvusetu ning sinu elu päästmiseks on vaja teha operatsioone ja rakendada elu säilitavat ravi intensiivraviosakonnas, siis lubad sa seda teha. Kui aga uuringute tulemusel selgub, et sul on õnnetuse tõttu tekkinud näiteks raske ajukahjustus, siis soovid sa, et sinu elu enam ei säilitataks ja sul lastaks surra.

Teine näide

Kui sinu süda on ootamatult seiskunud (nt südameinfarkt tõttu) ja sa oled teadvusetu, siis lubad sa ennast elustada ning rakendada kõiki teisi sekkumisi, mis südameseiskumise korral on näidustatud. Kui aga hiljem selgub, et südameseiskumise tõttu on sul tekkinud raske ajukahjustus, siis soovid sa, et sinu elu enam ei säilitataks ja sul lastaks surra.

Teine valik: **elu säilitavast ravist keeldumine sõltumata ravitulemusest**

Selle punktiga annad sa tervishoiutöötajatele teada, et kui sinu ellujäämiseks oleks vaja rakendada elu säilitavat ravi, siis ei luba sa seda mitte mingil juhul teha. Sa saad keelata kõik elu säilitavad sekkumised, aga võid ka valida, mida sa keelad ja mida mitte.

Esimene näide

Kui sa saad näiteks insuldi ja oled teadvusetu, siis lubad sa arstidel rakendada insuldi raviks vajalikke meditsiinilisi sekkumisi, sest haigus on ravitav ja elu säilitavat ravi ei lähe tavaliselt vaja. Kui aga selle protsessi käigus sinu terviseseisund halveneb nii palju, et tekib olukord, kus sa vajad ellujäämiseks elu säilitavat ravi, siis ei luba sa seda rakendada, olenemata sellest, milline võiks olla elu säilitava ravi võimalik tulemus.

Teine näide

Raske haiguse, näiteks progresseeruva neuroloogilise haiguse tagajärjel on sinu seisund muutunud sulle vastuvõetamatuks. Kui sul tekib uus haigus, mille tõttu vajad ellujäämiseks elu säilitavat ravi, siis ei luba sa seda rakendada, sest pärast sinu elu päästmist saab sinu seisund muutuda pigem halvemaks, mitte paremaks.

Kolmas valik: **kõigist ravisekkumistest keeldumine**

Selle punktiga annad sa tervishoiutöötajale teada, et kui sa jääd haigeks ja sinu haigus on ravitav ega ole eluohtlik, siis ei luba sa ühtegi haigusest paranemisele mõeldud meditsiinilist sekkumist ega elu säilitavaid sekkumisi, kui neid peaks sinu ellujäämiseks vaja olema. Sa saad keelata kõik elu säilitavad sekkumised.

Selle punkti valimine peab sul olema väga hoolega läbi mõeldud. See on kõige piiravam juhis tervishoiutöötajatele, sest sa ei soovi mitte mingisugust haiguse paranemisele suunatud ravi, sealhulgas elu säilitavat ravi.

Esimene näide

Vähese kõrvalise abiga kodus ise hakkamasaav vanemaealine inimene saab insuldi ja on teadvusetu. Selle valiku korral ei tohi talle teha mitte mingisugust insuldist paranemisele suunatud ravi, vaatamata sellele, et ravi edukuse korral võiks inimene sellest olukorrast täielikult taastuda. Inimene ei pruugi surra, kuid võib jääda kõnehäirega ja ühe kehapoole halvatusega.

Teine näide

Vanemaealine dementsusega inimene elab hooldekodus. Ta ei ole enam otsustusvõimeline. Ta on varem teinud tahteavalduse, et kui ta haigestub, siis ei soovi ta haiglasse viimist ega mingit muud ravi, välja arvatud palliatiivravi.

Tahteavalduses kasutatud termineid saad vaadata siit: Patsiendi elulõpu tahteavalduse terminoloogia ja elu säilitavate sekkumiste kirjeldusi siit:

Tahteavalduse täitmine

Soovin, et minu tahteavaldus rakenduks ühe järgmise valikuga:

1) elu säilitavast ravist keeldumine, kui selle tulemus on mulle vastuvõetamatu (valima)
2) elu säilitavast ravist keeldumine sõltumata ravitulemusest (valima)
3) kõigist ravisekkumistest keeldumine (valima)

Minu tahteavaldus: elu säilitavast ravist keeldumine, kui selle tulemus on mulle vastuvõetamatu

Mina, [ees- ja perekonnanimi], isikukood [isikukood], olen koostanud käesoleva elulõpu tahteavalduse minule tervishoiuteenuste osutamiseks siis, kui ma olen teadvusetu või ei ole muul põhjusel võimeline oma tahet väljendama. Soovin, et minu tahteavaldus rakenduks järgmiselt:

Minu seisund muutub mulle vastuvõetamatuks, kui (vali üks või mitu):

- ma jään püsivalt teadvusetusse seisundisse ehk koomasse
- minu vaimne võimekus halveneb pöördumatult, nii et ma ei ole suuteline oma seisundist aru saama, otsuseid tegema ega inimestega suhtlema
- ma sõltun igapäevatoimingutes (nt söömine, joomine, enesehooldus, riietumine jm) täielikult teistest inimestest
- muu … [vaba tekst]

Soovin veel lisada ... [kirjelda oma sõnadega].

Kui mulle vastuvõetava seisundi saavutamine minu elu säilitamisega ei ole võimalik, siis (vali üks):

- **ei soovi ma ühtegi elu säilitavat sekkumist**
- **ei soovi ma järgmisi elu säilitavaid sekkumisi:**
  - elustamine kliinilisest surmast
  - hingamisaparaadi kasutamine
  - neeruasendusravi ehk dialüüs
  - intensiivraviosakonda paigutamine
  - kunstlik toitmine ja kunstlik vedeliku manustamine
  - ravimite manustamine
  - vere ülekanne
  - verekomponentide manustamine
  - kirurgiline ravi
  - uuringud ja analüüsid

Palliatiivravi elu lõpus

Selle punktiga annad sa tervishoiutöötajale teada, et olenemata tahteavalduse esimeses osas tehtud valikust soovid sa vaevusi leevendavat ravi ehk palliatiivravi. Sa saad valida, kas soovid palliatiivravi täies mahus, või seda, et teatud palliatiivravi sekkumisi sulle ei rakendataks.

Palliatiivravi sekkumised on näiteks valu, õhupuuduse, iivelduse ja oksendamise, segasusseisundi ja rahutuse ning janutunde leevendamine, samuti mitmesugused hooldustegevused, nagu asendi muutmine, hügieenitoimingud, heaolu tagamine jms.

Soovin palliatiivravi (vali üks):

- o täies mahus
- o ei soovi selliseid sekkumisi [kirjelda ise]

Minu tahteavaldus: elu säilitavast ravist keeldumine sõltumata ravitulemusest

Mina, [ees- ja perekonnanimi], isikukood [isikukood], olen koostanud käesoleva elulõpu tahteavalduse minule tervishoiuteenuste osutamiseks siis, kui ma olen teadvusetu või ei ole muul põhjusel võimeline oma tahet väljendama. Soovin, et minu tahteavaldus rakenduks järgmiselt:

Kui minu terviseseisund halveneb nii, et ellujäämine ilma elu säilitava ravita ei ole võimalik, siis (vali üks):

- **ei soovi ma ühtegi elu säilitavat sekkumist**
- **ei soovi ma järgmisi elu säilitavaid sekkumisi:**
  - elustamine kliinilisest surmast
  - hingamisaparaadi kasutamine
  - neeruasendusravi ehk dialüüs
  - intensiivraviosakonda paigutamine
  - kunstlik toitmine ja kunstlik vedeliku manustamine
  - ravimite manustamine
  - vere ülekanne
  - verekomponentide manustamine
  - kirurgiline ravi
  - uuringud ja analüüsid
  - Soovin veel lisada ... [kirjelda oma sõnadega].

Palliatiivravi elu lõpus

Selle punktiga annad sa tervishoiutöötajale teada, et olenemata tahteavalduse esimeses osas tehtud valikust soovid sa vaevusi leevendavat ravi ehk palliatiivravi. Sa saad valida, kas soovid palliatiivravi täies mahus, või seda, et teatud palliatiivravi sekkumisi sulle ei rakendataks.

Palliatiivravi sekkumised on näiteks valu, õhupuuduse, iivelduse ja oksendamise, segasusseisundi ja rahutuse ning janutunde leevendamine, samuti mitmesugused hooldustegevused, nagu asendi muutmine, hügieenitoimingud, heaolu tagamine jms.

Soovin palliatiivravi (vali üks):

- täies mahus
- ei soovi selliseid sekkumisi [kirjelda ise]

Minu tahteavaldus: kõigist ravisekkumistest keeldumine

Mina, [ees- ja perekonnanimi], isikukood [isikukood], olen koostanud käesoleva elulõpu tahteavalduse minule tervishoiuteenuste osutamiseks siis, kui ma olen teadvusetu või ei ole muul põhjusel võimeline oma tahet väljendama. Soovin, et minu tahteavaldus rakenduks järgmiselt:

Kui ma olen haigestunud, siis:

- **ei soovi ma ühtegi haiguse ravimisele, terviseseisundi parandamisele ega elu säilitamisele suunatud meditsiinilist sekkumist.**

Soovin veel lisada ... [kirjelda oma sõnadega].

Palliatiivravi elu lõpus

Selle punktiga annad sa tervishoiutöötajale teada, et olenemata tahteavalduse esimeses osas tehtud valikust soovid sa vaevusi leevendavat ravi ehk palliatiivravi. Sa saad valida, kas soovid palliatiivravi täies mahus, või seda, et teatud palliatiivravi sekkumisi sulle ei rakendataks.

Palliatiivravi sekkumised on näiteks valu, õhupuuduse, iivelduse ja oksendamise, segasusseisundi ja rahutuse ning janutunde leevendamine, samuti mitmesugused hooldustegevused, nagu asendi muutmine, hügieenitoimingud, heaolu tagamine jms.

Soovin palliatiivravi (vali üks):

- täies mahus
- ei soovi selliseid sekkumisi [kirjelda ise]

Muud elulõpu juhised ja eelistused

Selles osas saad soovi korral kirja panna enda jaoks olulised eelistused selle kohta, kuidas ja kus soovid elu lõpu ajal olla ning millised on sinu soovid seoses hüvastijätu ja matustega.
Need soovid aitavad sinu lähedastel ja usaldusisikul mõista, mis on sulle oluline olukorras, kus sa ei saa enam ise oma tahet väljendada. Ka tervishoiutöötajad saavad võimaluse korral nende soovidega arvestada.
Selle osa soovid ei ole tervishoiutöötajale kohustuslikud. Selle osa täitmine on vabatahtlik ning teabe võib kirja panna nii lühidalt või põhjalikult, kui ise soovid.

Minu eelistatud suremispaik on

- kodu
- raviasutus
- hoolekandeasutus
- muu: [vaba tekst]

Ma soovin, et minu suremise juures viibivad järgmised inimesed:

Nimi [vaba tekst], seos minuga [vaba tekst], kontaktandmed [vaba tekst]
Näited:
Mari, tädi, +372 5555 9999
Jaak, Lille kiriku abiõpetaja, +372 5555 9999 või jaak@kogudus.ee

Minu religioossed või muud spirituaalsed eelistused

Siia saad lisada oma religioossed, spirituaalsed või maailmavaatelised soovid, mis on sinu jaoks elu lõpus olulised. Need aitavad sinu lähedastel ja usaldusisikul paremini mõista, millist tuge või rituaale sa sooviksid (nt vaimuliku kohalolek, palve, vaikus, muusika või muu sümboolne tegevus).
[vaba tekst]
Näiteks: Soovin vaimulikku talitust või spirituaalset rituaali.

Minu jaoks on oluline, et mu lähedased teaksid minu matmisviisi eelistust.

Minu matmisviisi eelistus on:

- kirstumatus

- tuhastamismatus
- mul ei ole eelistust
- muu: [vaba tekst]

Muud olulised soovid

Siia saad kirja panna muud isiklikud soovid, mis on sinu jaoks elu lõpus tähtsad ja mis aitavad lähedastel sind toetada ning sinuga rahulikult hüvasti jätta. Rahaga või pärandiga seotud küsimused ei kuulu sellesse ossa.

[vaba tekst]

Näited:

Soovin, et minu suremise taustaks mängiks lemmikmuusika ja põleks valge küünal.

Soovin, et minu lähedastele pakutaks tuge ja neile antakse aega minuga rahulikult hüvasti jätta.

Soovin, et minu matused toimuksid Tarvastu kirikus.

Lõppsätted

Kinnitan, et:

- olen koostanud tahtevalduse vastavalt oma tahtele ja ilma välise surveta;
- mõistan selles tehtud otsuste sisu ja tähendust;
- olen teadlik tahteavalduse muutmise ja tühistamise võimalusest;

Allkirjastamine

- Inimene ise
- Tunnistaja, juhul kui ma ei saa tahteavaldusele ise digitaalallkirja või omakäelist allkirja anda. Minu nimel allkirja andnud tunnistaja on:

  Nimi: [ees- ja perekonnanimi]

  Isikukood:

  Allkiri:

  Kuupäev:

- Usaldusisik (soovi korral)

  Nimi: [ees- ja perekonnanimi]

  Isikukood:

  Kontaktandmed:

  Allkiri:

  Kuupäev:

Lisad

Patsiendi elulõpu tahteavalduse terminoloogia

Patsiendi elulõpu tahteavaldus

Otsustusvõimelise patsiendi tahte kirjalik dokument või suuline väljendus selle kohta, millist ravi või hooldust ta soovib või ei soovi olukorras, kus ta ei ole enam võimeline ise otsuseid tegema ega oma tahet väljendama.

Patsiendi tahe

Patsiendi enda suuliselt või kirjalikult väljendatud või omaste kaudu välja selgitatud tervist, ravi ja hooldust puudutavad eelistused, soovid ja juhised. Patsiendi tahe on tema autonoomia väljendus ja teadlikult kujundatud soov, mida tervishoiutöötajal, patsiendi omastel ja usaldusisikul tuleb austada ja järgida.

Vastavalt võlaõigusseadusele võib **otsustusvõimelisele** inimesele tervishoiuteenust osutada üksnes tema nõusolekul. Ideaalsel juhul on patsienti temale arusaadaval moel teavitatud, ta on teabest igakülgselt aru saanud ja annab teadliku nõusoleku. Patsiendil on õigus soovi korral teabe saamisest keelduda.

Kui patsient on teadvuseta või ei ole muul põhjusel võimeline tahet (nt teadlikku nõusolekut) avaldama (ehk on **otsustusvõimetu**), on tervishoiuteenuse osutamine lubatud juhul, kui see on patsiendi huvides ja vastab tema varem avaldatud või tema eeldatavale tahtele ning tervishoiuteenuse viivitamatu osutamata jätmine oleks ohtlik patsiendi elule või kahjustaks oluliselt tema tervist. Patsiendi varem avaldatud tahe võib olla tervise infosüsteemis kättesaadav patsiendi elulõpu tahteavaldus, aga ka muul moel väljendatud tahe, mida peaksid vahendama patsiendi lähedased või usaldusisik. Kui patsiendi varem avaldatud tahe pole teada, tuleb tema eeldatav tahe vastavalt võimalustele patsiendi omaste või usaldusisiku kaudu välja selgitada.

Elu säilitav ravi

Inimese elutähtsaid funktsioone toetav või asendav ravi ja sekkumised.

Elu säilitavat ravi rakendatakse tavaliselt intensiivraviosakonnas ja selle eesmärk on vältida inimese kohest surma. Elu säilitava ravi sekkumised on näiteks kunstlik hingamine, elustamine kliinilisest surmast, neeruasendusravi ehk dialüüs jm.

Palliatiivravi

Palliatiivravi ehk **vaevusi leevendav ravi** – erialadevaheline terviklik aktiivne ravi, mille eesmärk on aegsasti märgata, hinnata ja ravida haigusest ja selle ravist tingitud valu ning teisi kehalisi vaevusi, samuti leevendada psühhosotsiaalseid ja hingelisi kannatusi kogu haiguse vältel patsiendi elu lõpuni.

Palliatiivravi sekkumised on näiteks valu, õhupuuduse, iivelduse ja oksendamise, segasusseisundi ja rahutuse ning janutunde leevendamine, samuti mitmesugused hooldustegevused, nagu asendi muutmine, hügieenitoimingud, heaolu tagamine jms.

Palliatiivravi meeskonda kuuluvad arstid, õed, hingehoidjad, psühholoogid, sotsiaaltöötajad, toitmisravi spetsialistid, füsioterapeudid ja teised spetsialistid vastavalt patsiendi vajadustele.

Elulõpuravi – palliatiivravi osa, mida rakendatakse inimese elu lõpus tema vaevuste leevendamiseks ja parima võimaliku elukvaliteedi tagamiseks, kui muud raviviisid on ammendunud.

Elulõpu palliatiivravi meeskonna ülesanne on tagada ka inimesele väärikas surm, olla omastele sel ajal toeks ja teha leinatööd surma saabudes ja selle järel.

Patsiendile rakendatavad elu säilitavad sekkumised

Elustamine kliinilisest surmast

Kliiniline surm on seisund, kus inimese vereringe ja hingamine lakkavad, kuid on elustamisega taastatavad. Elustamise käigus tehakse kunstlikku hingamist ja elundite vereringe tagamiseks kaudset südamemassaaži. Südame rütmi taastamiseks antakse ravimeid ja vajaduse korral rakendatakse südame elektrilist šokki ehk defibrillatsiooni. Kui elustamist ei alustata õigel ajal või seda ei saa teha õigel ajal või tehakse oskamatult, tekib inimesel esimese viie minuti jooksul pöördumatu ajukahjustus. Mõnel juhul ei ole inimene oma seisundist tulenevalt elustatav.

Elustamine kliinilisest surmas on tulemuslik eelkõige nooremal inimesel, kelle surm saabub ootamatult kas südameataki, uppumise või trauma tagajärjel. Kui elustamine toimub õigel ajal, võib noorem inimene täielikult taastuda. Eaka inimese ja raske kroonilise haigusega inimese elustamine kliinilisest surmast tähendab sageli vaid suremise protsessi pikendamist.

Hingamisaparaadi kasutamine

Kui inimene ei suuda ise piisavalt hingata, kasutatakse hingamisaparaati, mis aitab kopsudel tööd teha ehk tehakse kunstlikku ventilatsiooni. Hingamisaparaat ühendatakse hingetorusse viidud toru ehk intubatsioonitoruga, kirurgilise hingamistee ehk trahheostoomiga või spetsiaalse näomaski abil.

Enamasti on see abi ajutine, näiteks narkoosi või raske haiguse ajal.

Raskes seisundis inimesed võivad vajada hingamisaparaati pikemalt intensiivraviosakonnas. Kui haigus on ravitav ja paranemiseks on lootust, võib see ravi aidata inimesel täielikult või osaliselt taastuda.

Kui aga haigus ei ole ravitav ja paranemine pole võimalik, ei ole elu pikendamine hingamisaparaadi abil inimese parimates huvides ning see võib tähendada vaid surma edasilükkamist. Sellisel juhul on oluline, et arstid teaksid inimese soove, sest sageli ei ole inimene enam ise otsustusvõimeline.

Mõnel juhul, näiteks raske närvi- või lihashaiguse või seljaajutrauma korral jääb inimene hingamisaparaadist püsivalt sõltuma. Selline elu on väga piiratud ning võib tähendada ka suutmatust iseseisvalt süüa või suhelda. Kui on teada, et inimese haigus võib tulevikus selleni viia, on oluline oma soovid varakult arstide ja lähedastega läbi arutada.

Neeruasendusravi ehk dialüüs

Kui organism ei suuda enam mürgiseid jääkaineid ja liigset vett eemaldada, on tegu neerupuudulikkusega. See võib olla eluohtlik seisund, mille vältimiseks tuleb rakendada neeruasendusravi ehk dialüüsi.

Dialüüs tähendab jääkainete ja liigse vee kehast eemaldamist neerupuudulikkuse korral. Hemodialüüsil puhastatakse inimese veri dialüüsiaparaadi ehk kunstneeru abil. Peritoneaaldialüüsil viiakse kõhuõõnde spetsiaalne vedelik, millesse jääkained imenduvad ning seejärel vedelik eemaldatakse. Dialüüs on elu säilitav sekkumine, mida võib vaja minna paljudel raskes seisundis haigetel. Inimese paranemisel taastub sageli ka neerude töö ja neeruasendusravi ei ole enam vajalik.

Dialüüs ei ravi neeru, vaid asendab neeru tööd. Neer paraneb ise. Kui tegemist on ravimatu neerukahjustusega, vajab inimene dialüüsi elu lõpuni.

Intensiivraviosakonda paigutamine

Intensiivraviosakond on mõeldud raskes seisundis patsientidele, kelle elu püütakse säilitada. Sealne ravi on olemuselt elu säilitav. Intensiivraviosakonnas tegeldakse elutähtsate funktsioonide asendamisega, mis ei ole otseselt suunatud seisundit põhjustanud haigusest paranemisele. Elu säilitav ravi hõlmab inimese pidevat jälgimist monitoridega, elutähtsate funktsioonide toetamist aparaatidega ja invasiivseid protseduure. Intensiivravi on inimesele füüsiliselt ja vaimselt koormav. Elu säilitavat ravi ja haigusest paranemisele suunatud ravi rakendatakse paralleelselt. Kui haigus pole ravitav, ei pruugi inimene vaatamata elu säilitavale ravile kunagi paraneda.

Mõnikord on inimesel elu lõpus väga raskesti kontrollitavad kannatused ja siis võib ilmneda vajadus paigutada ta ajutiselt intensiivraviosakonda. Sel juhul on intensiivraviosakonda paigutamise eesmärk turvalises keskkonnas ja turvalisel viisil efektiivse vaevuste ravi kindlaks määramine, mitte elu pikendamine.

Kunstlik toitmine ja kunstlik vedeliku manustamine

Kunstlik toitmine ja kunstlik vedeliku manustamine on vajalik siis, kui inimene ei saa haiguse tõttu suu kaudu süüa või juua. Toitu ja vedelikku manustatakse sondi kaudu makku või soolde või veeni kaudu (tilgutiga). See võib olla ajutine, näiteks raske haiguse, teadvushäire või hingamisaparaadi kasutamise ajal, ning paranemise korral võib inimene taas ise süüa ja juua. Kui inimese võimetus süüa ja juua on pöördumatu, näiteks väga raske ajukahjustuse või järjest süveneva ravimatu lihashaiguse korral, võib kunstlik toitmine olla pikaajaline. Sellisel juhul on oluline, et inimene oleks otsustusvõimelisena teada andnud, kas ta soovib elu pikendamist kunstliku toitmisega sellises olukorras.

Elu lõpus, näiteks kaugele arenenud vähi või dementsuse korral, kaob inimesel loomulik vajadus süüa ja juua. Sellises olukorras ei ole kunstliku toitmise ega kunstliku vedeliku manustamise alustamine põhjendatud. Inimest hooldatakse, talle pakutakse suu niisutamist ja leevendatakse tema vaevusi.

Kunstlikust toitmisest loobumine ei ole tavaliselt piinarikas. Organism kohaneb ning vajaduse korral kasutatakse vaevusi leevendavaid ravimeid ja hoolikat suuhooldust.

Ravimite manustamine

See tähendab vaevuste (nt valu, õhupuudust või ärevust) leevendavate ravimite kasutamise lubamist, aga elu säilitava või haigust raviva eesmärgiga ravimite keelamist. Elu säilitavad või haigust ravivad ravimid ei täida enam eesmärki, võivad põhjustada kõrvaltoimeid ega pruugi parandada enesetunnet või elukvaliteeti elu lõpus.

Vere või verekomponentide manustamine

See tähendab elu säilitava ravi eesmärgil vere või verekomponentide manustamisest keeldumist. Vere või verekomponentide (nt punaliblede, trombotsüütide või plasma) ülekandmist kasutatakse näiteks verekaotuse, kehvveresuse või vere hüübimishäirete korral. Elu lõpus ei too see enamasti kaasa enesetunde ega elukvaliteedi paranemist.

Kirurgiline ravi

See tähendab vaevusi leevendava ja enesetunnet parandava eesmärgiga kirurgilise ravi lubamist, kuid elu säilitava või haigust raviva eesmärgiga kirurgilise ravi keelamist. Leevendavad sekkumised on näiteks:

- sooleava tegemine, kui soolestiku sulgus põhjustab valu, iiveldust või oksendamist ning seedimine ei toimi;
- kasvaja osaline eemaldamine, et vähendada valu, survet või verejooksu ka juhul, kui haigust välja ravida ei ole võimalik;
- liigse vedeliku eemaldamine näiteks rindkerest, et leevendada õhupuudust, hingamisraskust ja ebamugavust;
- mädakolde avamine ja tühjendamine, et vähendada valu, palavikku ja ebamugavust;
- kateetri või muu äravoolu paigaldamine, et leevendada urineerimisraskusi või valu.

Uuringud ja analüüsid

Lubatud on vereanalüüsid, piltuuringud (nt röntgen, kompuutertomograafia) ja muud uuringud, mille abil on võimalik pakkuda paremat vaevusi leevendavat ravi. Mõnikord võib olla õhupuuduse põhjustest arusaamiseks vajalik teha kopsuröntgen või ultraheli, et tuvastada näiteks vedelikku, mida saaks eemaldada ja sellega leevendada õhupuudust. Muudel eesmärkidel tehtavad uuringud ei ole näidustatud.